

mini przewodnik

free

+ współrzędne gps

po!skaniezwykla
masa miejsc godnych uwagi

Trasa wycieczki: Radom

czas trwania: 1 dzień, typ: samochodowa, liczba miejsc: 6, stopień trudności:
łatwa

wydrukuj i zabierz na wycieczkę!

Opis wycieczki

Spacer po Radomiu:

1. Grodzisko Piotrówka

To pozostałość niegdyś świetnie zorganizowanego grodu obronnego. Został on wzniesiony w X wieku na stoku prawego brzegu bagnistej doliny rzeki Mleczej, na wzgórzu o powierzchni 1,4 hektara i wysokości 6–8 metrów. Otoczony był potężnym wałem drewniano-ziemnym oraz dwiema fosami. Przechodził kilka faz rozwoju i rozbudowy. Do grodu od strony północnej prowadziła droga moszczona drewnem.

2. Getto w Radomiu powstało 3 kwietnia 1941 r. W nomenklaturze niemieckiej nazywane było gettem złożonym, tzn. składającym się z dwóch dzielnic żydowskich położonych w różnych częściach miasta. W dzielnicy śródmieście utworzono tzw. "duże ghetto", w którym umieszczono ok. 25 tys. osób, natomiast w dzielnicy Glinice znajdowało się "małe ghetto", w którym zamknięto ok. 8 tys. osób. W gettach panowały bardzo trudne warunki bytowe: głód, przeludnienie, fatalne warunki sanitarne, szerzyły się liczne choroby zakaźne, zwłaszcza tyfus.

3. Była siedziba gestapo

Przed wojną budynek należał do dyrekcji Fabryki Broni. Podczas II wojny światowej obiekt przeznaczono na siedzibę Urzędu Komendanta Policji Bezpieczeństwa w Radomiu, której częścią składową było gestapo (skrót od Geheime Staatspolizei, czyli tajna policja państwowa). Piwnice stały się celami, a pomieszczenia na piętrze pokojami przesłuchań. Miejsce to było odpowiednikiem katowni gestapo przy ul. Szucha w Warszawie

Program wycieczki

Radom Grodzisko Piotrówka

To pozostałość niegdyś świetnie zorganizowanego grodu obronnego. Został on wzniesiony w X wieku na stoku prawego brzegu bagnistej doliny rzeki Mlecznej, na wzgórzu o powierzchni 1,4 hektara i wysokości 8 metrów. Otoczony był potężnym wałem drewniano-ziemnym oraz dwiema fosami. Przechodził kilka faz rozwoju i rozbudowy. Do grodu od strony północnej prowadziła droga moszczona drewnem.

W grodzie znajdował się drewniany kościół pw. św. Piotra, najstarsza radomska świątynia. Wzniesiony być może już w XI w. z czasem stał się świątynią parafialną. Istniał aż do początku XIX w. Po kościele pozostała legenda mówiąca o dzwonach, których głos dochodzi z głębin pobliskiej sadzawki, a można go usłyszeć w Wielką Sobotę.

51°24'03"N 21°07'55"E | na mapie:A

Radom Zamek

Zamek wybudowany przez Kazimierza Wielkiego w obrębie murów był gotycką budowlą z czerwonej cegły o niewielkim znaczeniu militarnym. Pełnił funkcję rezydencji wędrującego dworu królewskiego oraz był siedzibą radomskiego starosty. Gościł koronowane głowy, cudzoziemskich posłów. Na co dzień działał w nim sąd grodzki, a okazjonalnie odbywały się sesje sądu ziemskiego, kapturowego oraz Trybunału Skarbowego.

Usytuowany był w południowo-wschodniej części miasta, w pobliżu kościoła pw. św. Jana Chrzciciela. Główny budynek stanowił tzw. „dom wielki”. Przylegał on bezpośrednio do murów miejskich. Pełnił funkcję rezydencji mieszkalnej. Na piętrze znajdowała się okazała sala, której wszystkie ściany miały

okna. W komnatach były marmurowe kominki i polewane piece, przejścia zdobiły liczne portale. Z prawej strony (w części północno-zachodniej) wystawiono budynek piętrowy zwany „budynekem wedle bramy”; mieszczący na parterze kuchnię, piekarnię i składły żywności. Piętro zajmowała izba jadalna oraz pomieszczenia mieszkalne prawdopodobnie przeznaczone dla starosty, podstarościego i burgrabiego. Oba budynki połączone były ze sobą krytym gankiem. Pomiędzy nimi stała wieża biała, w której trzymano złoczyńców pochodzących z gminu, dalej zaś druga wieża dla więźniów szlacheckiego pochodzenia. Wejście do zamku prowadziło przez bramę od strony ulicy Grodzkiej.

Cały zespół zamkowy otaczał mur, w którym znajdowała się zabezpieczona furta. Przez nią wychodziło się do ogrodu, łąni i browaru zamkowego, usytuowanych poza murami. W czasach Jagiellonów zamek został przebudowany w stylu renesansowym. Prace te w latach 1510-1515 przeprowadził Mikołaj Szydłowiecki, ówczesny kasztelan radomski. W efekcie główny budynek otrzymał reprezentacyjne schody, attykę i taras. W okresie potopu szwedzkiego Radom dwukrotnie zniszczono. Zdevastowano również zamek. Od tego czasu, mimo prób odbudowy, zespół zamkowy nie reprezentował już takich walorów, jak w epoce jagiellońskiej. W 1787 r. starosta radomski Aleksander Potkański przebudował „dom wielki”; nadając mu parterową formę nawiązującą do szlacheckich dworów wiejskich. Mieściły się w nim kancelaria miejska i kasa. Pod koniec XVIII w. budynek zajęła administracja austriacka. Wówczas rozebrano wieżę i mur oddzielający zamek od zabudowań miejskich. W 1863 roku pozostałości zamku przekazano dozorowi kościelnemu parafii Radom. Od tego czasu do chwili obecnej mieszka tu proboszcz parafii św. Jana Chrzciciela.

Na przełomie XVIII i XIX w. liczne zmiany nastąpiły również w wyglądzie i funkcji „domu wedle bramy”, nazywanego również „kamienicą starościńską”. Mieściła się w nim szwalnia garnizonowa, a w latach 1829-1835 (z kilkuletnią przerwą) fabryka wyrobów półbawełnianych Selimy Blocha. W 1845 r. budynek przejęła Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego. Przed wybuchem II wojny światowej umieszczono tu dom dziecka, a następnie pogotowie opiekuńcze. W latach 2007-2012 przeprowadzono generalną modernizację „kamienicy starościńskiej”. W piwnicach utworzono wystawę eksponującą część znalezisk odkrytych w czasie badań archeologicznych prowadzonych równolegle z remontem. Podjęto również próbę zrekonstruowania wyglądu zamku czego efektem jest makieta wykonana z brązu. Można ją oglądać od strony ul. Grodzkiej, na dawnym dziedzińcu zamkowym.

Najważniejsze z nich to m.in.:

1383 r. podpisanie układu, na mocy którego dokonano

elekcji Jadwigi Andegaweńskiej na króla Polski.
 1401 r. podpisanie aktu unii wileńsko-radomskiej, na mocy której król Władysław Jagiełło z dynastii Giedyminowiczów oddał władzę na Litwie Wielkiemu Księciu Witoldowi, ale tylko do końca jego życia, po czym miała ona wrócić w ręce króla Polski lub jego spadkobierców. Podjęto także decyzję, że Polska nie będzie wybierała króla bez zgody Litwy, a szlachta zachowa swoje prawa, przywileje i swobody.
 1469 – przyjęcie posłów czeskich proszących o objęcie tronu ich królestwa przez Władysława Jagiellończyka.
 1474 – ogłoszenie zaręczyn królowny Jadwigi Jagiellonki z następcą tronu Bawarii Jerzym Wittelsbachem zwanym Bogatym.
 1481-1483 r. rządy Kazimierza Jagiellończyka królewicza, który pod nieobecność ojca przebywał na zamku radomskim i przez około dwa lata rządził Polską. Zmarł w 1484 r., kanonizowany w 1521 r., patron miasta Radomia od 1983 roku.
 1489 r. Wielki Mistrz Krzyżacki Jan von Tieffen złożył hołd lenny z państwa krzyżackiego na ręce króla Kazimierza Jagiellończyka.
 1505 r. obrady Sejmu Wielkiego, w wyniku których uchwalono konstytucję "Nihil novi" orzekającą, że królowi nie wolno nic postanowić bez zgody senatu i posłów szlacheckich (nic o nas bez nas).
 1548 r. uroczyste powitanie Barbary Radziwiłłów­ny przez Zygmunta Augusta.
 1614 r. – pierwsza sesja Koronnego Trybunału Skarbowego (zwanego radomskim) – zbierającego się zazwyczaj na zamku w Radomiu do 1764 r.
 1655-1656 r. – okupacja szwedzka i zniszczenie zamku.
 1787 r. – przebudowa zamku przez starostę Aleksandra Potkańskiego.
 1551 r. przez Radom przeszedł kondukt żałobny, który z Krakowa do Wilna przewoził ciało królowej Barbary Radziwiłłówny.
 1572 r. w mieście zlokalizowano Sąd Kapturowy, który sądził ciężkie przestępstwa kryminalne w okresie bezkrólewia na terenie powiatów: chęcińskiego, opoczyńskiego, radomskiego i stężyckiego. Działał do 1764 roku.
 1767 r. konfederacja radomska pod laską księcia Karola Radziwiłła skierowana przeciwko reformom Stanisława Augusta Poniatowskiego.

51°24'08"N 21°08'38"E | na mapie:B

Radom Mury miejskie

Około 1350 r. król Kazimierz Wielki założył Nowy Radom, który w 1364 r. przeniósł na prawo magdeburskie. Tym samym osiedle miejskie zostało przeniesione z terenu Starego Radomia w nowe miejsce. Wzniesiony został murowany zamek, kościół pw. św. Jana Chrzciciela (fara Nowego Radomia) oraz ratusz. Pozostałą zabudowę miejską stanowiły budynki drewniane. Miasto Kazimierzowskie zostało otoczone kamienno-ceglanym murem obronnym, którego przebieg wytyczają zachowane do dziś fragmenty. Mury (długości około 1100 m, wysokości 5-6 m, a po nadbudowach około 9 m, grubości od 2,20 do 2,70 m) ciągnęły się wzdłuż obecnych ulic Wałowej i Reja.

Dookoła murów przebiegała fosa, zasilana wodą z południowego dopływu rzeki Mlecznej. Mur wzmacniało kilkanaście niskich baszt otwartych od wewnątrz i zwieńczonych blankowaniem. Największy fragment murów zachował się przy ul. Wałowej. Do miasta prowadziły trzy bramy: Lubelska u wylotu ul. Rwańskiej, Piotrkowska u wylotu ul. Szpitalnej i Iłżecka (Krakowska) u wylotu ul. Krakowskiej.

51°24'06"N 21°08'36"E | na mapie:C

Radom

Była siedziba gestapo

Przed wojną budynek należał do dyrekcji Fabryki Broni. Podczas II wojny światowej obiekt przeznaczono na siedzibę Urzędu Komendanta Policji Bezpieczeństwa w Radomiu, której częścią składową było gestapo (skrót od Geheime Staatspolizei, czyli tajna policja państwowa). Piwnice stały się celami, a pomieszczenia na piętrze pokojami przesłuchań. Miejsce to było odpowiednikiem katowni gestapo przy ul. Szucha w Warszawie.

Przesłuchiwani byli tu m. in.: Halina Bretsznajder ps. "Olga", komendantka Obszaru Radomskiego Chorągwi Kieleckiej Organizacji Harcerki i Pogotowia Harcerki, pracownik Radomskiej Dyrekcji Kolejowej, powieszona przy ul. Warszawskiej w 1942 r.; Zacheusz Pawlak, późniejszy lekarz, zesłany do obozu zagłady na Majdanku, autor książki "Przeżyłem", w której opisał swoją gehennę; Małgorzata Fornalska ps. "Jasia", współzałożycielka PPR; Paweł Finder, sekretarz generalny KC PPR; ks. Stefan Grelewski, prefekt szkół powszechnych w Radomiu, współorganizator I Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego w 1932 r., organizator tajnych kompletów dla młodzieży.

W lipcu 1944 r. Niemcy zarządzili częściową ewakuację władz dystryktu do Częstochowy. W styczniu 1945 r. opustoszały budynek stał się siedzibą NKWD, a wkrótce Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Przesłuchiwani w nim byli m.in. żołnierze Armii Krajowej. W 1947 r. areszt zlikwidowano. Przed gmachem znajduje się, wykonana przez Stanisława Romańczuka, rzeźba współczesna z napisem "Nigdy więcej wojny", symbol zniewolenia i cierpienia. W ścianę budynku wmurowane są dwie tablice: jedna pamięci przesłuchiwanym i torturowanym w czasie wojny, druga poświęcona ofiarom NKWD i PUBP.

51°23'39"N 21°09'02"E | na mapie:D

Radom

Getto

Od chwili utworzenia Generalnej Guberni niemieckie władze okupacyjne dążyły do zagłady Żydów, konsekwentnie i metodycznie realizując swe nieludzkie plany. Dotyczyło to również Radomia i obszaru dystryktu radomskiego. Wszystkim Żydom, powyżej 10 roku życia nakazano noszenie na ramieniu opaski z gwiazdą syjońską pod groźbą kary śmierci, zabroniono korzystania z wszelkich środków transportu.

Wprowadzony został również przymus pracy, który obowiązywał wszystkich Żydów od 12 do 60 roku życia i polegał na dwuletnim pobycie w obozie pracy. Za uchylanie się od decyzji, Żydom groziła kara 10 lat więzienia i konfiskata majątku. W Radomiu istniały dwa obozy pracy przymusowej: przy ul. Szwarlikowskiej i przy ul. Szkolnej. Wkrótce potem ukazało się zarządzenie o gettach, zamkniętych dzielnicach mieszkaniowych dla Żydów.

Getto w Radomiu powstało 3 kwietnia 1941 r. W nomenklaturze niemieckiej nazywane było gettem złożonym, tzn. składającym się z dwóch dzielnic żydowskich położonych w różnych częściach miasta. W dzielnicy śródmieście utworzono tzw. "duże ghetto", w którym umieszczono ok. 25 tys. osób, natomiast w dzielnicy Glinice znajdowało się "małe ghetto", w którym zamknięto ok. 8 tys. osób. W gettach panowały bardzo trudne warunki bytowe: głód, przełudnienie, fatalne warunki sanitarne, szerzyły się liczne choroby zakaźne, zwłaszcza tyfus.

W 1942 r. rozpoczęto w Radomiu przeprowadzanie akcji "Ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej" pod kryptonimem "Reinhard". W dystrykcie radomskim trwała ona od 4 sierpnia do 7 listopada 1942 r. W tym czasie zlikwidowano getta, a ich mieszkańców mordowano na miejscu lub wywożono do komór gazowych obozu zagłady w Treblince. Jedynie nieznaną część pozostawiono w miejscowych obozach pracy.

W drugiej połowie lipca 1944 r. Niemcy przystąpili do likwidacji obozów pracy przymusowej. Pozostałych przy życiu ok. 2,5 tysiąca osób narodowości żydowskiej w pieszych konwojach skierowano na Zachód. Wielu z nich zastrzelono podczas "marszu śmierci", a tych którzy przeżyli wywieziono pociągiem z Tomaszowa Mazowieckiego do Auschwitz. W 1950 r. na placu przy ulicy Mordechaja Anielewicza, w miejscu dawnej synagogi, odsłonięto pomnik projektu Jakuba Zajdensznira ku czci Żydów radomskich pomordowanych w czasie okupacji hitlerowskiej.

51°24'01"N 21°08'36"E | na mapie:E

Radom

Miejsca straceń

Miejsce straceń przy ulicy Warszawskiej
Pomnik w formie głazu oraz tablica pamiątkowa. Tu, 15 października 1942 r. stracono na szubienicy 10 mieszkańców Radomia, aresztowanych po akcji "Rożki". Wśród powieszonych byli m.in.: Halina Bretsznajder, komendantka radomskiej chorągwi harcerek, Stanisława Wilczewska, matka Jana (kupca z Warszawy) i Henryka oraz Ada Mejer-Winczewska, synowa Stanisławy, która przypadkowo znalazła się w Radomiu. Została powieszona, mimo zaawansowanej ciąży.

Miejsce straceń przy ulicy 11 listopada
W tym miejscu 1 marca 1944 r. rozstrzelano 36 mieszkańców Radomia. Wśród nich był Wiktor Surowiecki, drużynowy 11-tej Radomskiej Drużyny Harcerskiej, zamiłowany harcerz, który organizował przed wojną liczne obozy oraz biwaki. W pierwszych miesiącach okupacji pomagał rannym przebywającym w radomskich szpitalach, niektórym nawet ułatwił ucieczkę. Podjął pracę w Fabryce Broni i włączył się w działalność konspiracyjną. Wynosił z fabryki produkowane tam pistolety typu VIS, w które zaopatrywał żołnierzy podziemia. Mimo ostrzeżeń nie zaniechał swojej działalności. Został aresztowany w swoim mieszkaniu i wkrótce rozstrzelany.

51°24'52"N 21°09'15"E | na mapie:F

Zdjęcia dodane przez (w kolejności): moderator, moderator, moderator, moderator, moderator, moderator

Trasa dodana przez: ente90

Przewodnik wygenerowany w serwisie www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny, mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu. Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
środa 08 maja 2024 15:11:41